

EURBICA – uut Euroopa arhiivialases koostöös

Rahvusvaheline Arhiivinõukogu (ICA) tegutses kolme tüüpi organisatsioonide kaudu: teaduskomiteed (committees), erialaseksioonid (sections) ja regionaalharud (regional branches).

Regionaalharusid on kokku üksteist. Uusim neist on EURBICA, *European Branch of ICA*, mis loodi Sevillas toimunud rahvusvahelisel arhiivikongressil septembris 2000. Samal ajal loodi ka EURASICA, *Eurasian Regional Branch of ICA*. Võidakse küsida, miks sai Euroopa oma regionaalharu nii hilja? Paljud ICA regionaalharud tegutsevad arengumaades, ja harude koostöö on põhiliselt just selle asjaoluga seotud. Erinevalt arengumaadest ei olnud Euroopas arhiivinduse edendamise tarve nii akuutne. Pikaajaline Euroopa jagunemine kaheks leeriks on samuti põhjus, miks siin ei sündinud ICA regionaalharu.

Pärast kommunismi kokkuvarisemist on arhiivialane koostöö Euroopas tasapisi toimima hakanud. Enne EURBICA loomist tegutses neli aastat ICA poolt loodud *Co-Ordinating Board for the European Programm*, töögrupp, mis keskendus nendele probleemidele, mis kerkisid üles pärast seda, kui lõppes Euroopa kaheks leeriks jagunemine. Selle töögrupi liikmeteks olid Rootsi riigiarhiivaar Erik Norberg ja Šoti riigiarhiivaar Patric Cadell.

EURBICA tegevust planeerib ja juhib juhatuse, *Executiv Board*, mis valiti Sevillas aastal 2000. Selle koosseis on siiski veidi muutunud. EURBICA esimees (president) on Prantsusmaa Arhiiviameti peadirektor Martine de Boisdeffrea. Esialgu oli esimeheks tolaeagne Prantsusmaa Arhiiviameti peadirektor Philippe Bélaval, kuid tema siirdus teisele tööle ja loobus sellega seoses ka EURBICA esimehe kohast. Esimehe asetäitja on Poola Arhiiviameti peadirektor Daria Nałecz ja sekretär maakonnaarhiivi juhataja Jari Lybeck Soomest. Veel kuuluvad juhatusse Patrick Cadell (Šotimaa), Viktoras Domarkas (Leedu), Gigliola Fioravanti (Itaalia), Andreas Kellerhals (Šveits) ja Norbert Reimann (Saksamaa). Kõik eelpool mainitud, välja arvatud

Martine de Boisdeffrea, on olnud juhatuses algusest peale. Reykjavíkis toimunud üldkogul (General Assembly) valiti juhatusse veel lisaliikmena Josip Kolanov (Horvaatia), kes esindab juhatuses eelkõige Kagu-Euroopa maade seisukohti. ICA majandusasju juhatav Leopold Kammerhofer (Austria) vastutab ka EURBICA majandusasjade eest. Juhatuse koguneb vähemalt kord aastas.

Novembrini 2000 tegutses EURBICA ajutiste eeskirjade alusel. Siis Marseille's peetud üldkogul kinnitati eeskirjad, milles määratletakse EURBICA eesmärgid ja tegevussuunad:

- luua, hoida ja tugevdada regiooni kõikide arhiivide ja arhiive säilitavate ja administreerivate institutsioonide, erialaste ühingute ja organisatsioonide vahelisi sidemeid;
- teha kõik selleks, et säilitada, kaitsta ja hoida regiooni arhiivipärandit igat liiki ohtude eest ning edendada arhiivide igakülset arengut;
- aidata arhiivide populariseerimise ja nende avatumaks muutmiseks kaasa arhiivides oleva informatsiooni kasutamisele regioonis;
- arendada, organiseerida ja koordineerida arhiivialast tegevust regioonis;
- teha koostööd inimtegevust dokumenteerivate teiste organisatsioonide ja institutsioonidega, samuti arengumaadega.

EURBICA kõrgeimaks otsustavaks organiks on üldkoosolek, kus kõikidel liikmetel on õigus kohal viibida. Liikmeteks on ICA A kuni D kategooriasse kuuluvad organisatsioonid, ühingud ja isikud (A – rahvusarhiivid ja sellele vastavad institutsioonid, B – arhiivaride ühingud, C – institutsionaalsed liikmed, D – üksikisikud). Hääleõigus on aga ainult A ja B kategooriasse kuuluvatel liikmetel. Vähemalt kord kahe aasta tagant toimuv üldkoosolek määrab EURBICA eesmärgid ja valib juhatuse. 2003. aasta veebruariks on EURBICA pidanud kolm üldkoosolekut: mais 2001 Firenzes, oktoobris 2001 Reykjavíkis ja novembris 2002 Marseille's. Üldkoosolekud on korraldatud mõne teise suurema üritusega seoses, et niiviisi kokku hoida reisikulusid. Üldkoosolek Firenzes korraldati seoses Euroopa arhiivikonverentsiga, Reykjavíkis ja Marseille's seoses CITRA koosolekutega.

Alguses oli liikmesriikide määratlemisel veidi probleeme. Tekkis küsimus, millised maad on Euroopa riigid. Määrav on kuuluvus Euroopa Nõukokku, mille liikmesmaad on ka EURBICA liikmed. Kriteerium ei ole siiski ainumäärav, sest ka Vatikani ja Valgevenet, kuigi nad Euroopa Nõukokku ei kuulu, loetakse EURBICA liikmeteks.

Keeruline on olnud küsimus Iisraeli kuuluvusest EURBICA-sse. Iisraeli esindajate arvamus on, et Iisrael kuulub vaieldamatult Euroopasse, ja seetõttu peaks olema ka EURBICA liige. Probleemile leiti lahendus sellega, et Marseille üldkoosolekul novembris 2002 võeti Iisrael koos Ameerika Ühendriikide ja Kanadaga EURBICA vaatlejalikmeks. Vaatlejalatel on õigus osaleda EURBICA üldkoosolekutel, kuid hääleõigust neil pole.

EURBICA organisatsiooni struktuuri kuulub "sideohvitser" (liaison officer), kes esindab ICA mandaadiga Euroopa arhiivihuviseid Euroopa Liidus ja Euroopa Nõukogus. Sideisikuna tegutseb endine Šotimaa riigiarhiivaar Patric Cadell, kelle ülesannete hulka kuulub muu hulgas raporti "Arhiivid Euroopa Liidus" uuendamine. Cadell on EURBICA juhtkonna liige *ex officio*.

EURBICA tegutseb juhatuse poolt koostatud strateegilise plaani (strategic plan) alusel, mis kinnitati Reykjaviki üldkoosolekul oktoobris 2001. Plaanis on rõhutatud Euroopa arhiivindusliku kultuuritraditsiooni säilitamist ja sellele vaba juurdepääsu tagamist. Tõstetakse esile koostöö ja tihedate sidemete vajadust arhiivide, raamatukogude ja muuseumide vahel. Koostöö kontekstis nähakse kesketena Euroopa Nõukogu ja Euroopa Liitu. Plaanide kohaselt peaks EURBICA olema koostöö koordinaator ja forum, kus kõik asjast huvitatud saavad vahetada mõtteid ning tutvustada oma ideid. Märkimisväärne on, et plaanis pööratakse traditsiooniliste arhiivide kõrval tähelepanu ka dokumendihaldusele: "Selleks, et tekkivad arhiivid, mis on meie ühine pärand, oleksid võimalikult kõrgel tasemel, tuleb eriti edendada dokumendihaldust (records management)."

Strateegilise plaani kohaselt on võtmeküsimused kooolitus (training) ja hindamine (appraisal). Mõlemas küsimuses on Poola arhiivisüsteem Daria Nałeczki juhtimisel korraldanud üleeuroopalise küsitluse, mille tulemusi kasutatakse EURBICA edasise tegevuse kujundamisel. Eesmärk on selgitada välja arhiivialase kooolituse vajadus ja selle pakkumise hetkeseis praeguses Euroopas ning leida võimalused, mis vastaksid kaasaja nõuetele. EURBICA roll on kooolitust koordineeriv ja propageeriv, kuid EURBICA ei saa toimida organisatsioonina, mis viiks läbi tegelikku kooolitust. Kooolitus EURBICA kontekstis on spetsiifiline, sest professiooni põhikooolituse eest hoolitseb ka edaspidi iga maa rahvuslikul tasandil. EURBICA teeb kooolitusküsimus-

tes tihedat koostööd ICA kooolituskomiteega (Committee on Professional Training).

Hindamisküsimustes üritatakse võrrelda eri maades kasutatavaid põhimõtteid, meetodeid ja praktikat. Võrdluse ja arutelu alusel on loodetavasti võimalik hindamiseks välja töötata ühised soovitused (guidelines), kuigi ei püütagi kehtestada üleeuroopalisi norme. EURBICA lähim koostööpartner hindamise küsimustes on ICA hindamiskomitee (Committee on Appraisal).

Kolmas rõhuasetus strateegilises plaanis on ICA veebilehe täiendamine liikmesmaade arhiivialase seadusandlusega. Sellest on välja kasvanud mõte luua koostöös ICA seaduskomiteega (Committee on Archival Legal Matters) spetsiaalne seadusandlik andmebaas. Projekt on praegu siiski enam-vähem paigalseisus.

EURBICA saab oma tegevuse jaoks kindla aastase summa (3500 eurot), mis tuleb ICA liikmesmaade liikmemaksudest.

Jari Lybeck
Soome keelest
tõlkinud Peep Pillak